

На окремому поверсі розміщено урядові документи, а також депозитарій документів штату Іллінойс з 1876 р., статистичні видання, топографічні карти.

Є зал, де надається доступ до періодичних видань, не лише американських (наприклад, зберігаються газети, видані в 1704–1820 рр.), а й інших країн світу, а також до значної кількості довідкової літератури. Поряд – кімната з мікрофільмами. В окремому залі зібрано книги та журнали, надруковані шрифтом Брайля.

Крім публічних, члени делегації відвідали також університетську бібліотеку штату Іллінойс. Її фонд налічує 22 млн. прим., тут обслуговується 40 тис. студентів. Будівля знаходиться під землею. Бібліотека працює 24 години на добу. В ній є багато читальних залів для студентів, зокрема, словеністики, мікрофільмів, бібліографічного відділу та ін. Працює кафе.

У Чикаго директор АБА з питань міжнародного співробітництва та зв'язків з осередками пан Майкл Дуолінг розповів, що Асоціація налічує 66 тис. членів із 110 країн. Це бібліотекарі, видавці та інші фахівці, які підтримують роботу АБА та бібліотечну справу взагалі. Місією цього професійного об'єднання є підтримання розвитку сучасних бібліотек та надання інформаційних послуг, а також підняття рейтингу професії бібліотекаря.

За ініціативою АБА створено програму «Бібліотеки-посестри», метою якої є налагодження тісної співпраці, обміну фахівцями, книгами та періодичними виданнями. Асоціація підтримує багато проектів, програм обміну, організовує міжнародні конференції, круглі столи, сфокусовані на міжнародній співпраці, а також видає журнал «Американські бібліотеки».

На завершення перебування нашої делегації в США для її членів було проведено тренінг щодо впровадження бібліотечних новацій у роботу бібліотек України.

Загалом поїздка українських фахівців була надзвичайно корисною. Ми мали змогу ознайомитись із роботою ряду бібліотек, із прикладами різноманітних бібліотечних послуг, особливостями обслуговування місцевих громад, обмінятися досвідом із американськими колегами.

Найбільше враження справили надзвичайно велика кількість у бібліотеках користувачів, котрих цікавить як нова книга, так і інформація в Інтернеті, які мають бажання здобувати знання, опанувувати нове, допомагати бібліотеці, а також широкий спектр бібліотечних послуг для місцевої громади, комфортні умови для роботи читачів, технічне оснащення бібліотек.

ОУНБ: ВЧОРА, СЬОГОДНІ, ЗАВТРА

І. Лешнівська, заступник директора з наукової роботи Львівської ОУНБ

ЛЬВІВСЬКА ОУНБ – РЕПРЕЗЕНТАНТ ГАЛИЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ

РОЗВИТОК бібліотечної справи на конкретній території тісно пов'язаний і відображає особливості її демографічного, соціально-економічного, культурно-історичного розвитку.

Львівська обласна універсальна наукова бібліотека (ЛОУНБ) є тим головним закладом регіону, на який, згідно із Законом України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» (із змінами і доповненнями), покладено обов'язки формування, зберігання та надання в користування найбільш повного зібрання документів у межах своєї території. ЛОУНБ є головним закладом у сфері бібліотечно-інформаційного обслуговування населення, науково-дослідним, методичним, координаційним центром бібліотек усіх систем і відомств Львівщини, центральним обласним книгосховищем, обласним депозитарієм краєзнавчих видань, центром книгообміну, МБА. Вона дбайливо зберігає цінні українські і зарубіжні видання, українську діаспори, приватні друковані колекції відомих людей краю, зарубіжжя. Крім того, виконує функцію головного закладу для 1 336 публічних бібліотек області.

Історія закладу розпочалася в 1940 році (офіційною датою заснування вважається 8 травня 1940 року), коли, згідно з Постановою Уряду України «Про організацію музеїв і бібліотек в західних областях України», після великої роботи з упорядкування бібліотечних фондів було відкрито Львівську державну обласну бібліотеку для дорослих. Її розмістили в центрі міста, на Галицькій площі, 10, у будинку, який був пам'яткою архітектури першої половини XVIII століття. Історія цієї

будівлі пов'язана з іменами графів Потоцького, Бельських, Коморовських, Уляницьких, Бєсядецьких, які були її останніми власниками. А далі перебудований за проектом архітектора Шмідта палац належав міській управі (магістрату). До Першої світової війни в ньому містилася Виставка краєвого промислу, а потім – Торговельна палата. За цією адресою Бібліотека знаходилася до 1999 року.

На час відкриття фонд закладу налічував 100 тис. одиниць друку різними мовами, зокрема, включав численні видання класичної літератури, рукописи тощо. Були в ньому видання, подаровані книгозбірнями Києва, Одеси, Харкова, інших міст східних областей України. Читачі обслуговувалися в загальному читальному залі, залах для студентів і періодичних видань. Діяли методичний кабінет, довідково-бібліографічний відділ.

Книгозбірня мала 22 штатні працівники, а очолив її молодий директор Шерман.

У роки війни Бібліотеку було повністю розграбовано і знищено.

Відновила вона свою роботу лише влітку 1944 року. Фонд знову формувався виданнями польською, німецькою, французькою та іншими мовами і складався з бібліотечних фондів, що залишилися після погра-

бування фашистськими загарбниками. На початок 1945 р. він уже становив 78 тис. одиниць, а протягом року збільшився майже вдвічі.

Було створено відділи обробки і каталогізації літератури, довідково-бібліографічний; абонемент, читальний зал. З жовтня 1945 р. почав працювати відділ міжбібліотечного і заочного абонементу. У 1945 році кількість читачів становила 20 тис. осіб, книговидача – 174,1 тис. примірників.

У перші повоєнні місяці Бібліотекою керувала Н. Сидоренко, а згодом 40 років її очолювала Н. Костенко (1905–1992). Після неї директорами ЛОУНБ були М. Муха, В. Симан, О. Дурдель. Саме Ольга Ярославівна, ставши директором у 1996 році, витримала всі труднощі, пов'язані з приміщенням книгозбірні, врятувала її, дала нове життя. Адже будівля Бібліотеки, яка більше 100 років не знала жодної реконструкції (фонди нарощувалися, а приміщення не розширювалося), опинилася в аварійному стані та була визнана службами технагляду «небезпечною для перебування персоналу і відвідувачів». Дев'ять років книгозбірня боролася: судилася, проводила ремонтні роботи, перевозила (з 2000 року ЛОУНБ знаходиться на проспекті Шевченка, 13) і рятувала унікальні фонди.

Сьогодні Бібліотека має такі структурні підрозділи: відділи загального читального залу, літератури з національного духовного відродження, іноземними мовами, мистецької літератури, виробничий. До послуг користувачів – кабінет бібліотекознавства, Центр європейської інформації з 4 автоматизованими робочими місцями (АРМ), регіональний тренінговий центр, створений за програмою «Глобальні бібліотеки. Бібліоміст – Україна» з 10 АРМами.

ЛОУНБ – найбільша в регіоні багатогалузева публічна бібліотека, тому формування повноцінного ресурсного потенціалу для задоволення потреб користувачів є її головним завданням. Нині фонд закладу становить 690,44 тис. прим. документів, серед яких видань українською мовою – 230,51 тис. прим., російською – 336,45 тис. прим., польською – 47,46 тис. прим., іншими іноземними мовами – 76,02 тис. прим., зокрема англійською, болгарською, німецькою, румунською, угорською, французькою, чеською та ін. – усього 41 мовою.

Загальна кількість нових надходжень щорічно становить 6–8 тис. прим. (3,0–3,5 тис. назв). Основними джерелами є:

- обласна Програма поповнення бібліотечних фондів (у 2009 р. надійшло 510 прим. на суму 29.0 тис. грн.);
- програма «Українська книга» (2009 р. надійшло 425 прим.);
- обласна Програма підтримки вітчизняного книговидання.

За дорученням голови облдержадміністрації від 03.11.1999 р. за № 5/10-6037, визначено обов'язкове надходження до ЛОУНБ примірника краєзнавчих документів. Щорічно вона отримує від 800 до 1 000 одиниць друку. Всі видання краєзнавчого характеру відображаються в науково-допоміжному щорічному покажчику «Львівщина. Літопис краю. Хроніка подій».

Бібліотека тісно співпрацює з видавництвами: «Світ», «Каменярь», «Сполом», «Тріада плюс», «Свічадо», «Новий Світ 2000», «Євросвіт», «Піраміда» «Ліга-Прес», «Знання», «Українські технології»; «Українською книгарнею», книгарнею НТШ; українсько-американським

фондом «Сейбр-Світло»; громадською організацією «Форум видавців».

Основними шляхами цієї співпраці є:

- участь видавництв в акції «Подаруй бібліотеці книгу», яка проводиться щорічно з нагоди Всеукраїнського дня бібліотек;
- спільна видавнича діяльність відповідно до укладених угод;
- проведення Дня комплектатора із залученням львівських видавництв;
- рекламно-інформаційна діяльність;
- закупівля видань для публічних бібліотек області в рамках обласної Програми поповнення бібліотечних фондів;
- участь у щорічному Форумі видавців, що проходить у Львові, де Бібліотека репрезентує методико-бібліографічні матеріали, бібліографічні покажчики та інші види бібліотечної видавничої продукції, організовує зустрічі з видавцями, читачами, приймає гостей – учасників форуму.

Важливим напрямом роботи є забезпечення ЦБС інформацією про новинки літератури. З цією метою організовуються круглі столи з представниками видавництв, презентаційні заходи; започатковано серію методичних буклетів «Увага: новинка» і т. ін.

Вперше відбулися ініційовані ЛОУНБ регіональні форуми видавців у Стрию та Сколе, у програмі яких – зустрічі з письменниками, видавцями, представниками ЗМІ, а також книжкові виставки-ярмарки львівських видавництв. Завдяки тісній співпраці ЦБС області із західною філією видавництва «Знання» придбано літературу та бібліотечну техніку; відкрито зал книжкової продукції видавництв краю у Львівській МЦБС для дорослих.

ЛОУНБ щорічно отримує 181 назву журналів, 57 назв газет (взагалі ж у фонді – 188 назв газет, 78 назв журналів). Також у Бібліотеці зберігаються 26 тис. прим. неперіодичних і періодичних видань української діаспори, 55 тис. видань краєзнавчого характеру, 4,3 тис. авторефератів дисертацій універсальної тематики, 60 тис. нотних видань, 12 тис. звукозаписів, 5 тис. неопублікованих документів з питань культури, багатий фонд методико-бібліографічних матеріалів, близько 100 тематичних папок-досьє з актуальних питань історії, літератури, мистецтва і т. ін. Серед раритетів, якими пишається ЛОУНБ, – колекція видань із автографами відомих людей краю, зокрема У. Самчука, Р. Купчинського, В. Яніва, М. Понеділка, І. Чабанчука, Л. Палій, В. Вовк, О. Терлецької, Ю. Тарнавського та ін. (300 прим.); приватні колекції отця Шевціва з Австралії (1 тис. прим.), отця Блажейовського з Рима (1 тис. прим.), сім'ї Іванусівих із Канади (2 тис. прим.), перекладача О. Марченка з родини Енгельгардтів, а також видання таких знаних на Львівщині людей, як І. Гнатюк, О. Ангелюк, О. Матешук, Г. Дем'ян. До цінних друків належать і видані французькою мовою мемуари з історії Франції XVIII ст. у 18 т., «Історія ізраїльського народу» Е. Ренана у 5 т., «Свята Біблія: Старий і Новий Заповіт» (поч. XIX ст.), «Етимологічний словник французьких слів, похідних від грецьких, вживаних у науковій, художній, мистецькій лексиці», «Словник міфологій, стародавньої і сучасної географії»; енциклопедичні словники Ф. А. Брокгауза і У. А. Єфрона (1892) та Т-ва «Бр. А. и И. Гранатъ и Ко» (рос. мовою).

Бібліотека не має власної видавничої бази, тому була вимушена шукати партнерів, у яких є видавничі

центри або видавництва. Першим таким спільним видавничим проектом став краєзнавчий календар «Літератори Львівського краю» (1996), що вийшов у світ за сприяння НТБ Національного університету (НУ) «Львівська політехніка». Згодом були спільні видавничі проекти зі Львівським обласним об'єднанням Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Шевченка, Львівським крайовим ставропігійським братством св. Андрія Первозваного, видавництвом «Червона калина», студентською науково-філософською бібліотекою НУ «Львівська політехніка». Проте це були поодинокі випадки підтримки окремих тем або видань. Лише у 2002 р. ЛОУНБ одержала надійного партнера в особі одного із керівників видавництва «Ліга-Прес» С. Дикого, співпраця з яким триває донині. Цей тандем дав можливість видати методично-бібліографічні матеріали: «Західна Україна: боротьба за соборність»; «Український Гомер ХХ століття» (до 100-річчя від дня народження У. Самчука); «Крізь сміх заліза» (до 60-річчя створення УПА); серію бібліографічних нарисів «Півстоліття з книгою і бібліотекою. М. Сташків», «Оксана Паламарчук – музикознавець, театрознавець, журналіст».

Також випускати продукцію ЛОУНБ допомагає на спонсорських засадах НТБ НУ «Львівська політехніка».

Видавничу діяльність Бібліотеки спрямовано на утвердження ідеології державотворення, загальнолюдських цінностей, формування національної свідомості, удосконалення бібліотечно-бібліографічного обслуговування користувачів. І тут чільне місце посідають краєзнавчі методичні посібники та бібліографічні покажчики: календарі-щорічники «Заграва. Імена на літературній карті Львівщини» (альманах), «Львівщина у ... році: знаменні і пам'ятні дати краю», «Митці Львівщини»; науково-допоміжний щорічний покажчик «Львівщина. Літопис краю. Хроніка подій»; ретроспективні краєзнавчі покажчики з історії міст і сіл, про пам'ятки історії та культури області, з історії її народного господарства. У 1995 році започатковано серію видань «Науковці Львівщини», в якій вийшли бібліографічні покажчики «Родина когорти Масляків», «Іван Лозинський», «Нонна Копистянська»; «Поборники державності України», в котрій побачили світ бібліографічні покажчики про С. Бандеру, Р. Шухевича, Є. Коновальця, методико-бібліографічні матеріали «Симон Петлюра – великий державник України»; «Галицькі митрополити», що включає покажчики «Й. Сліпий», «А. Шептицький»; «Секрети бібліотечної майстерності».

Здобула популярність у користувачів і бібліотек регіону серія методичних рекомендацій «Правда життя і образу», присвячена видатним політикам, громадським діячам, літераторам України: Є. Маланюку, К. Буревію, О. Ольжичу, О. Телізі, І. Багрянному, Б. Лепкому, Б.-І. Антоничу, Г. Хоткевичу, В. Стусу, Д. Фальківському та ін. З часу її заснування (1986) побачили світ 24 випуски

Цінні матеріали зібрано в бібліографічному покажчику «Шевченкіана українського зарубіжжя». Заслугове на увагу оглядово-аналітичний збірник «Вісті з бібліотек», який фактично став фаховим журналом регіонального значення.

Розвиток новітніх технологій, зміни в інформаційних потребах суспільства спричинили докорінне оновлення характеру і форм послуг, що надаються Бібліотекою. За підтримки Міжнародного фонду «Відродження» в ній з 2006 року працює Центр євро-

пейської інформації. Розпочалося формування електронного каталогу, бази даних «Нові надходження».

На утвердження української державності, підтримку національних звичаїв і традицій із врахуванням історичних особливостей розвитку регіону спрямовано соціокультурну діяльність ЛОУНБ. Серед заходів, проведених останнім часом: презентація книги В. Барки «Жовтий князь» за участю гості з Канади Б. Мончак; літературно-мистецький вечір «Без тебе всі ролялі мертві, без тебе всі скрипки мовчать» та презентація фотобільому «Вернись із спогадів...», присвячені 60-річчю від дня народження та 30-річчю з дня трагічної загибелі композитора і поета В. Івасюка за участю його сестри Г. Івасюк; показ документальних фільмів Центру правових та політичних досліджень у рамках Шостого Міжнародного фестивалю «Дні документального кіно» про права людини; тематичний вечір «Найкращим пам'ятником Степанові Бандері стала би процвітаюча Україна» за участю науковців, громадських діячів, письменників.

Процеси бібліотечної інтеграції, багатоаспектне середовище вимагають активізації наукових досліджень у галузі бібліотечної справи.

У полі зору фахівців із 1993 р. була проблема «Читацький запит як один з видів аналізу споживачького ринку бібліотечних послуг». Зокрема, вивчалися користувачі-студенти, спеціалісти, наукові працівники, читацькі потреби польського населення, думка користувачів про Бібліотеку, а також тема «Поліглот – читач наукової бібліотеки» та ін. Узгалювання, систематизація результатів здійснених розвідок дозволили виявити рівень забезпечення бібліотечним обслуговуванням провідних категорій користувачів, причини збільшення в їхньому складі непривідних читацьких категорій; зафіксувати появу нових споживачів інформації.

В останні роки провідні фахівці Бібліотеки сконцентрували свою увагу на проблемі сільської бібліотеки. Визначення її ролі і місця в суспільстві, особливостей функціонування стали темою наукового дослідження «Сільська бібліотека в соціокультурному середовищі регіону». Його діапазон окреслюється взаєминами «бібліотека – влада, громада, користувач, фахівець».

ЛОУНБ бере участь у проведенні загальнодержавних досліджень, організованих НПБУ. Це вивчення незадоволеного попиту користувачів, якісного та кількісного складу фондів публічних бібліотек області за 2009–2010 рр. (суспільні науки) тощо.

Позицію лідера серед публічних бібліотек області ЛОУНБ посідає завдяки фаховому методичному забезпеченню їхньої діяльності. Її науково-методичний відділ надає консультативну допомогу не лише публічним бібліотекам, а й книгозбірням інших видів і форм власності, проводить заняття з підвищення кваліфікації, постійно застосовуючи нові форми і методи (семінари, майстер-класи, тренінги, дискусійні трибуни, мультимедійні презентації тощо). Тому цілком логічною була участь у програмі «Глобальні бібліотеки. Бібліоміст – Україна». У результаті відкрито регіональний тренінговий центр, який застосовує комплексні форми підвищення фахового рівня бібліотечного персоналу області.

Запорукою виконання Бібліотекою її функцій протягом багатьох років були високопрофесійні кадри: Н. Костенко, Ю. Грайданс, М. Сташків, О. Олійник, М. Крук, М. Шунько, В. Конашук, М. Муха, Р. Папроцька, К. Каліка, С. Смалюх, М. Вовк, В. Боднар, І. Лозинський, В. Мельник, В. Овдієнко, Н. Верхола. Їхню справу

достойно продовжують І. Овчар, М. Деревляна, Н. Письменна, О. Сапіга, Л. Лук'яненко, Н. Лібацька, Н. Серова, І. Калиняк, М. Гілета, О. Феношина, О. Москва, Л. Рудик, Л. Патер, Г. Москович, Л. Іванова, Л. Працьовита, Т. Григор'єва, І. Лешнівська, О. Шматко, М. Грунт, Н. Коньшина, М. Гема, І. Лемик, О. Летунова, В. П'ясецька, Л. Дмитрєва. Плідно працюють молоді співробітники: Л. Панасик, О. Іванців, Н. Бала, Н. Березюк, Г. Косів, Т. Грудень, С. Зуб, І. Сендецька, Р. Букіта, О. Букавіна, О. Корчевська, О. Горак, М. Москва, С. Дмитрів, О. Дудок, М. Малюков, Г. Стадник.

Свій внесок у успішну діяльність книгозбірні роблять головний бухгалтер С. Гиринович, працівники бухгал-

терії І. Войтович, О. Шаваровська, працівники адміністративно-господарської служби М. Киянко, В. Баталова, Г. Кістечок, О. Олішевська, О. Томич, М. Заяць, О. Труш, О. Чотирбок, М. Сімоні, З. Москва, М. Ілечко, М. Рудик, Б. Крих.

Нині бібліотеку очолює історик-архівіст, автор понад 300 наукових і науково-популярних публікацій І. Сварник.

Відзначаючи 70-річний ювілей ЛОУНБ, її працівники подальші перспективи пов'язують з розвитком Бібліотеки як провідної інституції – репрезентанта галицької культури, інформаційного та просвітницького центру краю.

КОНФЕРЕНЦІЇ. СЕМІНАРИ. ЧИТАННЯ

ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ БІБЛІОТЕЧНИЙ ФОРУМ

З 15 по 17 вересня 2010 року у рамках 17-го Міжнародного форуму видавців у Львові за підтримки Громадської організації «Форум видавців», Української бібліотечної асоціації (УБА), Управління культури і туризму Львівської облдержадміністрації, Львівської бібліотеки для дітей відбувся Західноукраїнський бібліотечний форум «Людина – суспільство – книга – бібліотека». Його метою було визначення перспектив і проблем розвитку бібліотечної галузі; ознайомлення з адвокаційною діяльністю УБА, роботою її регіональних осередків у Галичині, з досвідом роботи львівських книгозбірень; вироблення форматів співпраці бібліотек та видавництв, знайомство з книжковим ринком України. У форумі взяли участь очільники УБА, директори та працівники Львівської, Івано-Франківської, Тернопільської ОУНБ, керівники бібліотек Львова, видавці, письменники, представники органів влади, а також закордонні гості – члени бібліотечних асоціацій Польщі та Угорщини.

Засідання проходили у форматах семінару-презентації, круглого столу, дискусій. Обговорювалися проблеми дієвості державних програм підтримки українських бібліотек; активізації роботи УБА; реалізації програми «Бібліоміст»; досвід консолідації зусиль щодо захисту інтересів українських бібліотек, адвокаційної діяльності; інновацій у сучасних бібліотеках, можливості їхнього впливу на книговидавничі процеси і т. ін.

Робота Форуму розпочалася з доповіді «Українська бібліотечна асоціація: 15 років лідерства у бібліотечному просторі України» к. пед. н., президента УБА І. Шевченко (оприлюднила текст виконавчий директор УБА Я. Сошинська). Йшлося про ініціативи Асоціації, зокрема, стосовно захисту інтересів бібліотек, бібліотекарів і користувачів; участі в законодавчій та нормотворчій діяльності; випуску професійних видань; проведення конференцій, семінарів та круглих столів; міжнародних професійних програм і партнерства; інноваційних проектів і т. ін. Також наголошувалося на тому, що робота УБА будується згідно зі стратегічними напрямками, спрямованими на формування лідерської позиції Асоціації у бібліотечному середовищі, на таких концептуальних принципах, як: забезпечення інтелектуальної свободи та відданості ідеалам демократії; орієнтація на користувача; сприяння освіті та просвітництву нації; безперервність навчання, постійне про-

фесійне вдосконалення; співпраця й партнерство, відкритість, прозорість та підзвітність.

Великий інтерес аудиторії викликали презентації тем: «Адвокасі як пріоритетний напрям діяльності бібліотек на сучасному етапі» к. пед. н., члена Президії УБА В. Загуменної та голови секції УБА з адвокати С. Барабаш і «Друковані та електронні інформаційні ресурси: фактори впливу на вибір користувача» к. і. н., виконавчого директора УБА Я. Сошинської.

Здобуткам і перспективам Програми «Бібліоміст» присвятила свій виступ керівник відділу розвитку організаційної спроможності Ради міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX) Я. Титаренко, а з першими напрацюваннями Програми в Івано-Франківській області ознайомила голова Івано-Франківського обласного відділення УБА Г. Горбань.

Про важливість електронних ресурсів у системі інформаційних ресурсів сучасної бібліотеки; створення бібліотек в електронному форматі й завдяки цьому посилення важливих соціальних функцій збереження і розповсюдження знань; реальне перетворення бібліотечних закладів у складову інформаційного суспільства та суспільства знань розповіла к. і. н., член Президії УБА Т. Ярошенко.

К. і. н., голова Рівненського обласного відділення УБА В. Ярошук висвітлила діяльність регіонального відділення Асоціації з підвищення професійної майстерності бібліотекарів, зокрема, в питанні надання ними послуг користувачам із обмеженими фізичними можливостями.

Основним напрямом соціокультурної діяльності (СКД) сучасної бібліотеки та набутому в цій роботі досвіду Національної парламентської бібліотеки України присвятила свій виступ завідувачка відділу СКД НПУ О. Погонєць. Вона зазначила, що з посиленням в останні роки як інформаційної, так і соціокультурної функцій, бібліотека як суб'єкт соціокультурної діяльності набуває якості соціального і культурного інституту, що, у свою чергу, вимагає перегляду її роботи, пошуку нових шляхів задоволення потреб користувачів.

Також на Форумі розглядалися питання: сучасних тенденцій розвитку бібліотек для дітей; результатів досліджень читання користувачів, здійснених бібліотеками для юнацтва і молоді; роботи книгозбірень Закар-